

В.С.Бабич, В.С.Пашкова

НОВИЙ ПОГЛЯД НА ПРОФЕСІЮ

(Перспектива підготовки спеціалістів на факультеті бібліотечно-інформаційних систем Київського державного інституту культури)

У міру входження України в світове інформаційне співтовариство зростають вимоги до підготовки спеціалістів для бібліотек та інших установ документально-інформаційної сфери. Йдеться про безперервну освіту бібліотечних спеціалістів, їх ступеневу підготовку, запровадження нових спеціальностей та спеціалізацій тощо; визначення змістовних аспектів освіти (це має відбитися в нових навчальних планах, програмах курсів, у підручниках); розроблення методики викладання в системі бібліотечної освіти в умовах комп'ютеризації.

Проблеми вдосконалення форм та методів підготовки спеціалістів обговорювалися на наукових конференціях (наприклад, на 57 сесії IFLA¹, Першому всеукраїнському конгресі бібліотекарів, Міжнародній конференції «Наука й освіта в незалежній Україні» в Іллінойському університеті (США) тощо²).

На нашу думку, на факультеті варто створити систему післядипломної освіти бібліотечних працівників, яка сприяла б використанню набутих

в інституті знань в нових умовах. Доцільно організувати спеціальні курси з новітніх інформаційних технологій.

У 1990 р. факультет розширив діапазон підготовки кадрів. З 1992 р. з'явилася спеціалізація «Архівознавство, бібліографознавство» (фах - «бібліограф-архівіст»), а з 1993 р. - «Документальні інформаційні системи органів інформації» (фах - «бібліограф-інформатор»), що продиктовано попитом на ринку праці. Постійний його аналіз, який здійснюється на факультеті, дає змогу вирішити питання щодо життєздатності існуючих спеціалізацій і започаткування нових. Приміром, на відділенні універсальних бібліотечно-інформаційних систем можна відкрити такі спеціалізації: бібліотекар-соціолог, бібліотекар-каталогізатор, бібліотекар-педагог дитячого та юнацького читання, бібліотекар-педагог шкільних бібліотек, бібліотекар церковних і релігійних установ та організацій, бібліотекар-психолог по наданню послуг особам, які мають фізичні обмеження, бібліотекар-фондознавець, бібліотекар унікальних фондів відділів рідкісної книги, менеджер бібліотечної справи, менеджер інформаційних служб, бібліотекар-краєзнавець, реставратор та консерватор документів.

Ширші горизонти розгорнулися б перед тим, хто набув би такі спеціальності: бібліограф-редактор для роботи у засобах масової інформації, бібліограф-музеєзнавець, бібліотекар-бібліограф у галузі медичних наук, бібліотекар-бібліограф у галузі бізнесу, референт-документознавець гуманітарного, природничо-наукового, науково-технічного, сільськогосподарського, медичного

¹ Babich V.S., Dovgopolaya J.P., Pashkova V.S. Present Situation and Major Trends of Improvement of Training Specialists for Libraries in the Ukrainian SSR// IFLA Annual, 1991: Proceedings of the 57 th Conference. Moscow, 1991. Annual Reports. - Munchen; New York; London; Paris, 1992. - P. 142.

² Нова концепція та сучасні підходи в ініціальних підготовці кадрів культури: (Тези до наук. конф.) - К.: КДІК, Ін-т підвищення кваліфікації працівників культури, 1991; Бібліотека і бібліотечна професія в умовах інформатизації суспільства: Всеукр. наук. конф., 22-24 вер. 1993 р. Тези доп. - К.: КДІК, 1993; Інститут культури на сучасному етапі: (Тези доп. викладачів та аспірантів наук-практ. конф., присвяченої 25-річчю КДІК...). - К.: КДІК, 1993.

© Бабич Василь Олександрович, Київ, 1993

© Пашкова Валентина Степанівна, Київ, 1993

профілю, патентознавець, бібліотекар-бібліограф середніх та вищих спеціальних учбових закладів, інформаційний брокер та інформаційний консультант, спеціаліст з бібліотечно-інформаційного маркетингу - це за профілем відділення галузевих бібліотечно-інформаційних систем.

Розширення номенклатури спеціальностей, спеціалізацій, кваліфікацій для сфери документальних комунікацій вимагає подальшої зміни структури факультету, функцій його основних підрозділів, організації таких відділень (пізніше - окремих факультетів), як: бібліотечне, інформаційно-бібліографічне, книгознавства та книжкової торгівлі, документознавства й архівної справи, бібліотечно-інформаційного менеджменту, музеєзнавче, підвищення кваліфікації та перепідготовки спеціалістів.

Якби ці наміри вдалося втілити у життя, то факультет бібліотечно-інформаційних систем перетворився б на факультет-комплекс багатоступеневої підготовки кадрів. Це - довузівська (молодший спеціаліст), вузівська - із сучасними формами атестації (бакалавр, магістр), перепідготовка та підвищення кваліфікації.

Реформування професійної освіти в країні потребує перегляду існуючих учбових планів та програм, розроблення нових.

Зміст освіти треба визначати згідно із соціальним замовленням бібліотек та інших організацій, тенденціями розвитку інформаційного середовища, аналізувати використання спеціалістів.

На нашу думку, замість великої кількості спеціальних дисциплін, з метою поглиблення професійних знань на основі комп'ютерних технологій, слід вводити інтегровані комплексні курси, широку гуманітарну підготовку студентів, забезпечити вивчення іноземних мов.

Поліпшенню підготовки спеціалістів сприяє індивідуалізація, диференціація навчання, залучення студентів до науково-дослідницької роботи. Нові можливості надає комп'ютеризація освіти, застосування активних методів навчання (моделювання та аналіз конкретних виробничих ситуацій, імітація професійної діяльності, ділові ігри, опорні конспекти, опорні схеми та хронологічні таблиці, плани-конспекти, метод «мозкового штурму», графічні диктанти тощо).

Навчально-методична рада при Міністерстві культури схвалила план підготовки підручників та навчальних посібників (понад 90 назв), значна частина яких розробляється викладачами КДІКу.

Перспективним напрямом має стати розробка матеріалів для використання на комп'ютерах під час проведення занять, розповсюдження методичних матеріалів на дискетах.

Проект перебудови факультету, який висувують його автори на обговорення широкого бібліотечного загалу, звісно, набуде життєздатності за умов, якщо молодь обиратиме свій фах за покликанням. Тільки 47% студентів при вступі свідомо бажали оволодіти бібліотечною професією¹. Нагадаємо, що мотивація вибору професії великою мірою зумовлює активність студентів у процесі навчання, успіх адаптації випускників.

На жаль, сьогодення статистика невтішна. Отже, оперативно, всебічно треба розробляти методичку професійного відбору абітурієнтів. Для підвищення ефективності профорієнтування доцільно продовжити роботу, спрямовану на створення комплексів типу «школа - вуз», які допомагають попередньо визначити здібну молодь. Цьому сприяє і співробітництво з бібліотеками, підрозділами НТІ, архівами, музеями тощо. Психологічна служба вузу (її бажано мати) теж націлювала б на формування уявлення абітурієнтів та студентів про майбутню професію.

У рамках цього підрозділу був би доцільним і госпрозрахунковий центр по працевлаштуванню випускників.

Пропоновану програму можуть втілити тільки висококваліфіковані викладачі, які активно займаються науково-дослідницькою діяльністю.

Перспективним є міжнародний обмін викладачами, запрошення провідних учених та бібліотекарів-практиків для читання лекцій, проведення інших форм роботи зі студентами та аспірантами. Наприклад, у 1993 р. з лекціями перед студентами виступив професор Іллінойського університету Д.Штогрин, провідний спеціаліст з українських питань Бібліотеки Конгресу США Б.Ясинський. Викладачі факультету проходили

¹ Бабич В.С., Паукова В.С. Мотивація вибору бібліотечної професії і її урахування в профорієнтаційній роботі. // Бібліотекознавство і бібліографія. - 1992. - Вип.31. - С.70-74.

стажування, проводили наукові дослідження, брали участь у наукових конференціях у Чехії, Великобританії, США.

З модернізацією учбового процесу, індивідуалізацією навчання відбуваються зміни в плануванні та обліку педнавантаження викладачів. Воно не повинне гальмувати наукову діяльність, роботу над підручниками, посібниками тощо.

Для здійснення науково-дослідницької роботи, реалізації наукових програм викладачам бажано брати участь у конкурсах актуальних конкурентоспроможних наукових програм, які проводять благодійні фонди (фонд «Відродження», IREX та ін.). Запропоновану систему підготовки спеціалістів можна успішно реалізувати, залучаючи кошти приватних підприємств, окремих громадян, громадських організацій, міжнародних фондів, програм і благодійних організацій, кошти, одержані за надання додаткових освітніх послуг, виконання науково-дослідних робіт, доходи від комерційної діяльності тощо.

Професійна підготовка у вузах культури спеціалістів, з вищою освітою повинна здійснюватися безкош-

товно на основі держзамовлення для бібліотек, а для книжкової торгівлі, архівів, органів інформації та інших організацій - на договірних засадах.

Перехід бібліотек на нові технології спонукає забезпечувати навчальний процес відповідними технічними засобами. На факультеті планується створити інформаційний центр із системою дистанційного доступу з усіх кафедр та аудиторій. Якісна підготовка спеціалістів, формування інформаційно-бібліотечної культури студентів, науково-дослідницька діяльність неможливі без укомплектованої літературою та обладнаної новітніми автоматизованими засобами бібліотеки, де б концентрувався передовий досвід вітчизняної та зарубіжної науки. В бібліотеці має бути бібліографічна база даних з бібліотекознавства, бібліографії, книгознавства та інформатики, в тому числі публікацій викладачів, студентів та випускників факультету. Автори сподіваються, що втілення у життя висловлених пропозицій сприятиме підвищенню якості підготовки спеціалістів для бібліотек та інших установ документально-інформаційної сфери.

В.К.Скнар

ЦІКАВИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ ЧИ РОЛЬ НА ВСЕ ЖИТТЯ?...

(Контроль знань студентів бібліотечного відділення училищ культури)

Прогресивна педагогічна концепція блокового структурування навчального матеріалу, використання і розвиток правил реалізації принципів модульного навчання є визначальною в Ужгородському, Миколаївському та Самбірському училищах культури, де запроваджується система вивчення предметів спеціального циклу за окремими великими темами. Кожний блок містить кілька споріднених тем. Завдяки вивченню матеріалу за модулями досягається поставлена педагогами мета: що конкретно повинен уміти й знати студент, який засвоїв ту чи іншу дисципліну, де практично використовуватимуться його знання. Модуль передбачає і варіанти контрольних робіт, тексти завдань, контрольні питання, що служать для перевірки знань з усіх його тем.

© Сканер Валентина Кириліна, Київ, 1993

Усі програми, методичні розробки, створені викладачами, є оригінальними, бо сьогодні практично відсутні підручники зі спеціальних дисциплін.

В Ужгородському й Самбірському училищах модернізація навчально-виховного процесу, який здійснюється на основі роботи кращих бібліотек і прогресивних педагогічних технологій, має на меті допомогти студентам ґрунтовно засвоїти навчальний матеріал.

На це спрямовані й методи активного навчання, що безпосередньо залучають студентів до навчально-виховного процесу. Цьому сприяють і нетрадиційні форми опитування (виконання графічних диктантів, кросвордів, чайнвордів, розв'язування логічних задач, аналіз проблемних ситуацій тощо), спеціальні уроки: семінарські й практичні заняття, засідання «за круглим столом»,